

УДК711, 455; 711,558

І. П Смадич

викладач кафедри архітектурного проектування
Івано-Франківського університету нафти і газу

ВЛАСНІ МЕТОДИКИ ДОСЛІДЖЕННЯ, ВИКОРИСТАНІ ПРИ ДОСЛІДЖЕННІ АРХІТЕКТУРНО-ПРОСТОРОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ НОВИХ ВИДІВ РЕКРЕАЦІЇ В КАРПАТСЬКОМУ РЕГІОНІ

Анотація: продемонстровано авторські методики досліджень, що застосовувалися при аналізі та оцінці ресурсного потенціалу Карпатського регіону, оцінці просторового розміщення нових видів рекреації та розробці пропозиції їх реалізації. В ході роботи охарактеризували загальні методики досліджень, що застосовуються в рекреаційній сфері, а також представили власні методи досліджень. На конкретних прикладах продемонстровано алгоритм виконання досліджень за даними методиками.

Ключові слова: системний підхід, методи досліджень, нові види рекреації, метод картографічної калькуляції.

Вступ.

Метою статті є характеристика власних методів аналізу та оцінки рекреаційного середовища, що застосовувалися в ході досліджень просторового потенціалу нових форм рекреації в Карпатському регіоні. При цьому **вирішувались завдання:**

- проаналізувати сформовану методологію досліджень в науці;
- здійснити аналіз різноманітних метод дослідження рекреації;
- охарактеризувати розроблені методи досліджень рекреаційного середовища;
- на конкретних прикладах, продемонструвати алгоритм застосування даних методик.

Основні визначення. Дане дослідження має теоретико - методологічний характер і розглядає, як загальнонауковий інструментарій, так і конкретизує окремі показники та елементи рекреації, в процесі застосування авторських методів в рекреації. Головними є поняття **власні методи досліджень в рекреації**.

Рекреація – це система заходів, пов'язана з використанням вільного часу людей для їх оздоровчої, культурно-ознайомчої і спортивної діяльності на спеціалізованих територіях, які знаходяться поза їх постійним помешканням [1]. Та все ж реальність така, що вивчення туризму і рекреації розширилося і переплелось в понятійному апараті й методичному

інструментарії. Разом із зміною суспільства і впливом суспільно-географічних чинників, демаркаційна лінія між рекреацією та туризмом стала розмитою і нечіткою.

Головну увагу в роботі зосереджено на аналізі та обґрунтуванні *методів*:

- 1) аналізу рекреаційного потенціалу території Карпатського регіону;
- 2) аналізу та оцінки нових видів рекреації та їх архітектурно-просторової організації в регіоні;
- 3) обґрунтування принципів та прийомів організації нових видів рекреації в Карпатському регіоні.

Джерелами досліджень в даній роботі служать навчальні посібники з блоку філософських, рекреаційних, економічних галузей.

Виклад матеріалу.

1. Загальний огляд основних методологічних підходів в науці та рекреаційній сфері

Питання методології досить складне та має різні тлумачення.

В одній і тій же науковій галузі може використовуватися кілька методик. Слід відмітити, що різних наукових галузях використовуються методи, що збігаються за назвою, проте мета і методика їх реалізації є різні.

Методами наукових досліджень рекреаційних просторів займалися А. Шаблій, Е. Алаєв [2], А. Ковальчук [3], М. Рутинський [4], А. Стецюк [5]. За твердженням професора А. Шаблія [5] «Метод наукового дослідження – це система розумових та практичних операцій, які мають на меті вирішення певних пізнавальних завдань з врахуванням певної пізнавальної мети». Професор А. Шаблій висуває наступні вимоги до методів дослідження:

- якість (загальнозрозумілість методу);
- націленість (спрямованість методу на досягнення певної мети);
- детермінованість (чітка послідовність застосування методу);
- результативність (здатність забезпечувати досягнення мети);
- надійність (здатність забезпечувати бажаний результат);
- економність (здатність методу досягати результату при найменших витрат коштів і часу).

В науковій практиці розроблені різноманітні підходи до методології вивчення рекреації. Проте багатоетапність досліджень та широкий спектр інструментарію підпорядкований єдиному підходу до вивчення рекреації.

Для вивчення рекреації застосовують системний підхід, як напрям методології досліджень, що полягає в дослідженні об'єкта, як цілісної множини елементів в сукупності відношень і зв'язків між ними, тобто розгляд об'єкта, як системи [5]. Основним засобом реалізації системного підходу є системний аналіз. Загальна структура системного підходу представлена на рисунку 1.1

Предметом наукових досліджень в рекреації є процес розвитку та просторової організації рекреаційного простору в умовах поглибленого врахування чинників формування просторового потенціалу. Цілі наукових досліджень в рекреації досить різноманітні, в ході багаторівневих робіт формуються, як кінцеві макро-цілі, так і проміжні етапи зі своїми локальними цілями окремих досліджень.

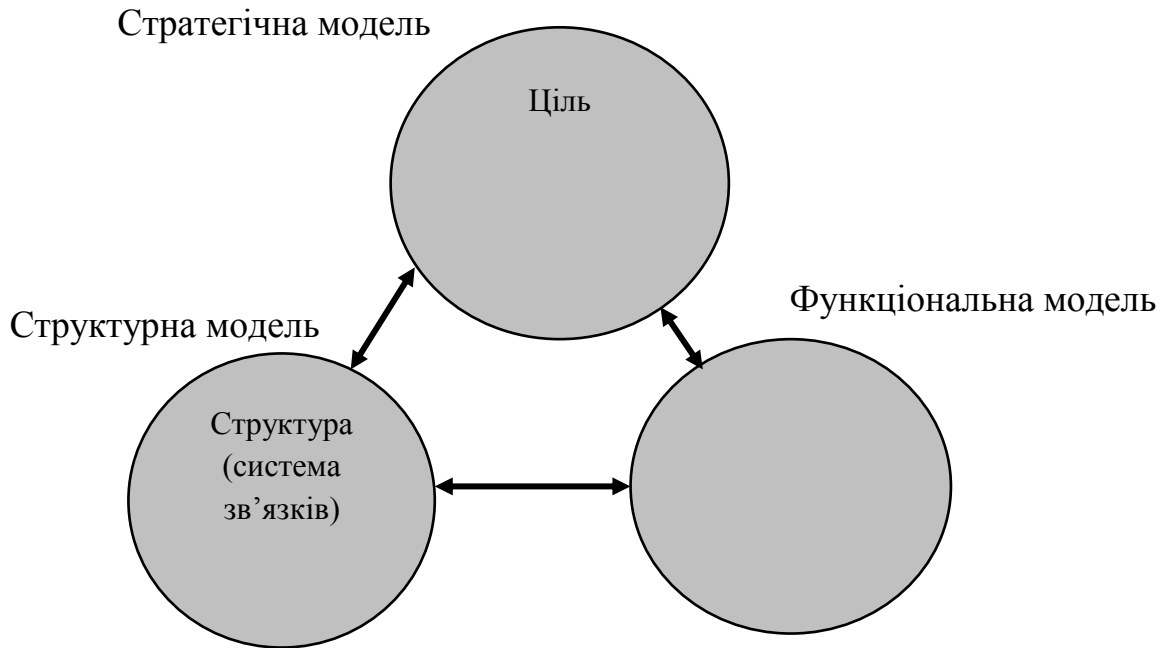

Рис. 1.1. Загальна модель системного підходу (загальнонаукова модель)

Одним з визначальних елементів структури системного підходу є система взаємозв'язків, що формуються між досліджуваними елементами. Структуризація дозволяє виділити основні (стержневі) елементи, які слід детальніше вивчати та другорядні структурні елементи системи, зміна яких не вплине на загальне функціонування системи.

Ще одним фактором тріади системного підходу є функція, як окремий аспект досліджень. Саме на функціональному рівні розробляють модель функціональних зв'язків, що дозволяє зробити типологічний аналіз на сіх рівнях.

Саме чинники, які впливають на наявність рекреаційного потенціалу є основним елементом перспективи розвитку рекреаційного простору та формування нових видів рекреації на даних територіях.

2. Власні методи дослідження просторового потенціалу нових видів рекреації

Розглядаючи дану роботу, в аспекті методологічних прийомів, що використовувались для характеристики формування нових видів рекреації, ми застосували широкий спектр інструментарію, емпіричний та практичних методів досліджень. Процес пошуку чинників формування нових видів рекреації можна поділити на 4 етапи:

- 1) характеристика рекреаційного середовища Карпатського регіону: стан дослідження, аналіз структурних зв'язків, існуючого стану та проблем краю;
- 2) процес аналізу рекреаційного та просторового потенціалу як елемента розширення інфраструктури в даній сфері;
- 3) аналіз типових зразків нових видів рекреації, виділення чинників, що вплинули на їх формування;

При загальній характеристиці рекреаційної галузі регіону та стану дослідження галузі ми застосовували метод дослідження бібліографії на цю тему. Щоб звузити спектр опрацювання джерел та отримати максимальну кількість наукових праць на дану тематику, найбільш доцільним методом є опрацювання наукових джерел. Саме останні дають певну конкретику в показниках стану розвитку інфраструктури регіону, несуть наукову новизну, виклад матеріалу обґрунтований. Крім аналізу наукових праць важливою віхою наших досліджень на даному етапі є робота з навчальними посібниками, довідковою літературою, інтернет-сайтами обласних та місцевих органів влади.

При дослідженні процесу аналізу рекреаційного та просторового потенціалу, ми використовували метод порівняльного аналізу.

В процесі дослідження ми вводимо термін «нові види рекреації». Аналізуючи просторовий потенціал регіону, в контексті включення нових видів рекреації в сформовану інфраструктуру важливо чітко розмежувати сталі та нові види рекреації. Для цього ми використали метод «*подвійної класифікації*». Він полягає в аналізі сформованих класифікацій рекреаційних ресурсів та виявлення моделі, що найбільш повно розмежує наявну ресурсну базу, та сформує вектор досліджень введеного елемента (нових видів рекреації). також даний підхід дозволяє в подальшому зробити порівняльний аналіз сталої та введеної структури. На другому етапі ми диференціювали дану класифікацію та описово представили можливі напрямки розвитку як сталої, так і сформованого елемента. (рис. 2.1) Провівши порівняльний аналіз прикладів можливого розвитку, можемо побачити різницю між розвитком сталих та нових видів рекреації.

Провівши порівняльний аналіз виділяємо з усього спектру ресурсної бази, ті види ресурсів, що потребують найменших зусиль для втілення, з найбільшим ККД віддачі.

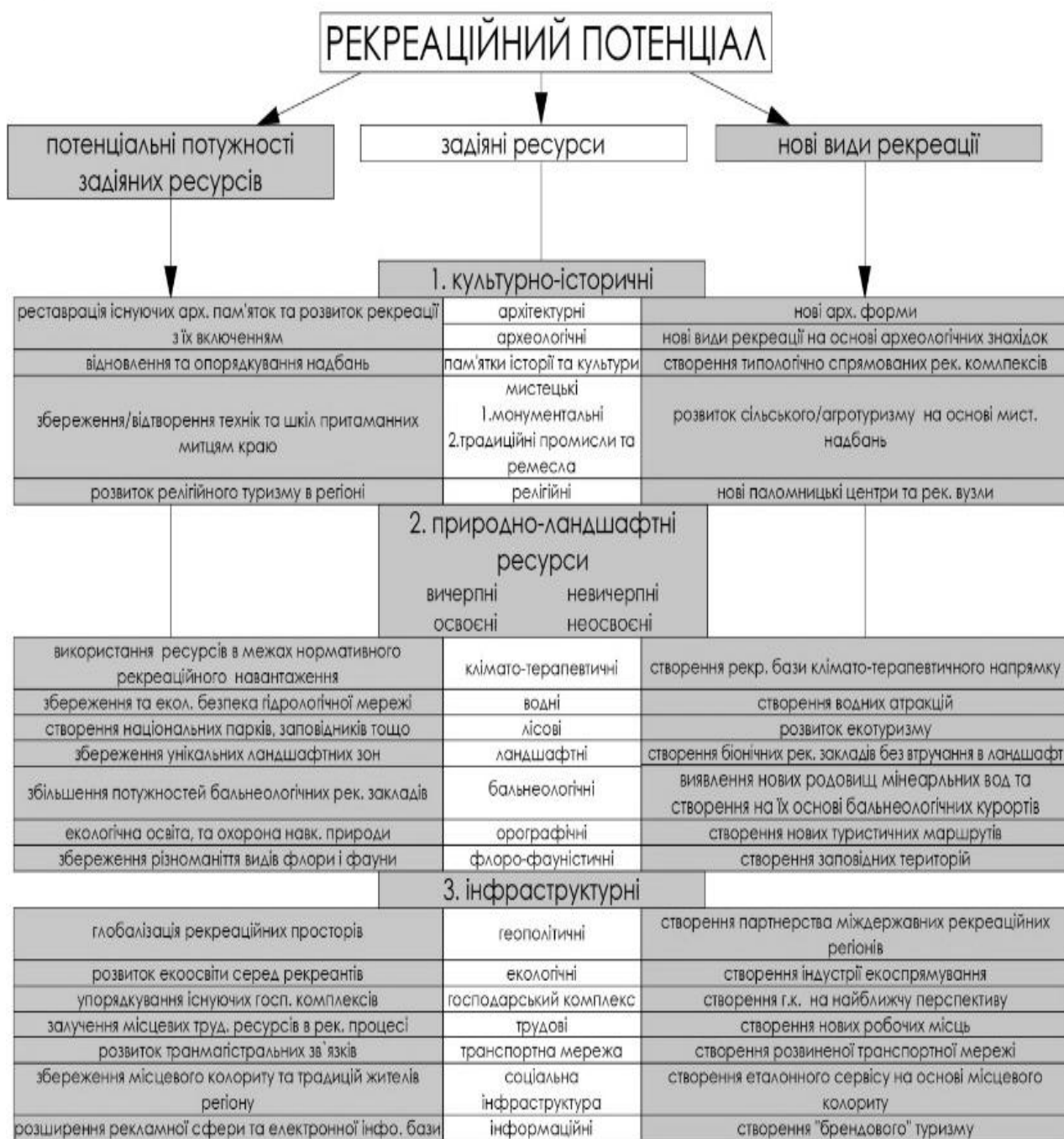

Рис. 2.1. Скоригована структура рекреаційного потенціалу (розробка автора)

Також даний метод використовуємо для структуризації рекреації з урахуванням нових її видів. В різноманітних структурних поділах, які ми аналізували в процесі досліджень, нові види рекреації розглядаються, як таксонометричний елемент нижчого порядку нарівні з іншими видами рекреації. В дослідженнях, при яких головною метою є потенціал нових видів

рекреації даний елемент слід розглядати як окрему видову одиницю вищого порядку. Спільний ресурсний потенціал, ділянка досліджень, проте різні об'єкти та підходи до їх вивчення дозволяють застосувати структурний поділ рекреації (незалежно від факторів поділу) для вивчення нових видів рекреації.

Ресурсний потенціал на конкретно взятій ділянці крім кількісного виміру має просторове розміщення. При аналізі території з неоднорідним розподілом досліджуваних показників інколи існує потреба найменш затратним методом провести зонування інтенсивності розповсюдження показників, виявити центри локалізації, та намітити вектор розвитку території. Можливі різні методи для вирішення цих завдань: математичний, економічний, статистичний, картографічний.

В процесі роботи ми застосували так званий метод *«картографічного калькулювання»*. Суть методу полягає в нанесенні на картографічну підоснову умовні позначення (центри, візуальні осі, окремі об'єкти тощо) в вигляді зон первинного впливу. Крім того, на картографічну підоснову накладаємо карту транспортних шляхів, зон існуючої інфраструктури, ресурсів тощо. Адже будь яка фізична площа знаходиться в середовищі де кліматичні, морфологічні, гео-політичні та інші процеси діють комплексно. Саме використовуючи даний метод можна оцінити розміщення певної ділянки розглядаючи її «під різними кутами».

Це дозволяє комплексно зробити висновки щодо розвитку, як території загалом, так і окремих її ділянок. Крім того, після візуального аналізу отриманого комплексного картографічного матеріалу, представлення висновків, можна сформулювати прогностичні моделі розвитку території, а також порівняти отримані результати з вихідними.

Висновки

В процесі досліджень обґрунтовано підходи дослідження та прогнозування розвитку рекреації. Відповідно до завдань роботи вдосконалені прикладні методики дослідження рекреаційного простору, його структури, процесів та ресурсів. Розвинули методики аналізу рекреаційного та просторового потенціалу, як елемента розширення інфраструктури в даній сфері, що вплинуть на архітектурну організацію рекреаційного простору, експертної оцінки вагомості чинників та встановлення їх пріоритетів. Дані методики опираються на світову технологію архітектурних досліджень, передпроектний аналіз, формування завдань та вибір алгоритму їх розвитку.

Список використаної літератури

1. Фоменко Н.В. Рекреаційні ресурси та культурологія, К.: Центр навчальної літератури, 2007. – с. 29.

2. Алаев Э. Б. Социально-экономическая география. Понятийно-терминологический словарь.-М.: Мысль, 1983. - с. 47.
3. Ковальчук А.П., Экономика, предпринимательство и право. – 2013.- №1 (18) - с. 31-4.2
4. Петранівський В.Л. Рутинський М.Й. Туристичне краєзнавство, Навчальний посібник. За редакцією проф. Заставного Ф. Д. – К.: Знання, 2006. – с. 116.
5. Ткаченко Т.І. Сталий розвиток туризму: теорія, методологія, реалії бізнесу, Монографія – К.: Київський національний торговельно-економічний університет, 2009. - с. 183.

Аннотация

Продемонстрировано авторские методики исследований, которые применяются при анализе и оценке ресурсного потенциала Карпатского региона, оценке пространственного размещения новых видов рекреации и разработке предложений их реализации.

В ходе работы охарактеризованы общин методики исследований, которые применяются в рекреационной сфере, а также представлены собственные методики исследований. На конкретных примерах продемонстрировано алгоритм выполнения исследований за приведенными методиками.

Ключевые слова: системный подход, методы исследований, новые виды рекреации, метод картографической калькуляции.

Abstract

The article demonstrates the authors' methodology of research used in the analysis and evaluation of the resource potential of the Carpathian region, the assessment of the spatial distribution of new types of recreation and the development of proposals for their implementation. In the course of the work described the General methodology used in the recreation area as well as presented their own research methods. The examples show the algorithm to perform studies on these techniques.

Keywords: system approach, research methods, new types of recreation, the method of mapping calculation.